

TIMARION

albo
Timariona przypadki
przez niego opowiedziane

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2014

TIMARION

albo

Timariona przypadki
przez niego opowiedziane

NR 3232

TIMARION
albo
Timariona przypadki
przez niego opowiedziane

przetłumaczyli i komentarzem opatrzyli
Przemysław Marciniak i Katarzyna Warcaba
wstępem poprzedził
Przemysław Marciniak

Redaktor serii: Bibliotheca Byzantina
Przemysław Marciniak

Recenzent
Krystyna Bartol

Praca powstała w ramach grantu MNiSW nr N N103 062538
„Dwunastowieczna satyra bizantyńska Timarion –
wstęp, tłumaczenie, komentarz”

Na okładce wykorzystano fragment dwunastowiecznej ikony
z klasztoru świętej Katarzyny, przedstawiającej „Drabinę do raju”

Redaktor
Magdalena Białek
Projekt okładki i stron działowych
Aleksandra Gaździcka
Korektor
Aleksandra Gaździcka
Łamanie
Paulina Dubiel

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-335-9
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-336-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 7,5. Ark. wyd. 5,5.
Papier Alto 80 g, vol. 1.5 Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Część I

Wstęp

~ 7 ~

Manuskrypt, wydania i tłumaczenia

~ 9 ~

Autor! Autor! – twórca i chronologia

~ 11 ~

Czy to jawa czy to sen – o czym jest Timarion?

~ 16 ~

The Madness of Genre – Timarion czyli co?

Kontekst literacki utworu

~ 19 ~

Timarion i bizantyńskie poczucie humoru

~ 34 ~

Tłumaczenie

~ 48 ~

Część II

Tłumaczenie i komentarz

~ 51 ~

CZĘŚĆ I

Wstęp

Manuskrypt, wydania i tłumaczenia

Dwunastowieczny bizantyński tekst „Timarion” został przekazany w całości w jednym manuskrypcie – Vat. gr. 87 (dawniejsze oznaczenie gr. 99), pochodzącym z XIV / XV wieku¹. Manuskrypt zawiera głównie dzieła Lukiana – 149 dialogów, ff. 007–470v, *Timarion* jest ostatnim z „Lukianowych” tekstów, jednak, jak wykazał Diether Roderich Reinsch, wyraźne oddzielenie *Timariona* od reszty utworów, wskazuje na to, że skryba miał świadomość odrębności przepisywanego utworu². Niewielki fragment tekstu został też przekazany w manuskrypcie Theol. gr. 222, znajdującym się w Austriackiej Bibliotece Narodowej (fol. 193v).

W czasie wojen napoleońskich kodeks watykański trafił do Paryża, skąd powrócił do Rzymu około 1814 roku. *Editio princeps* było dziełem Carla Benedicta Hase, który przygotowywał katalog manuskryptów greckich znajdujących się w tym czasie w Bibliotece Cesarskiej w Paryżu. Hase uznał tekst za na tyle interesujący (co w przypadku bizantyń-

¹ Zob. M. WITTEK: *Liste des manuscrits de Lucien*. „Scriptorium” 1952, T. 6, s. 316, 322. Manuskrypt zawiera także utwory Pawła Silencjariusza oraz Flawiusza Filostrata. M. Wittek i korzystający z jego prac późniejsi badacze nie wspominają o zachowanym w Wiedniu excerptum z *Timariona*. We *Wstępie* wykorzystano zmienione i poszerzone fragmenty artykułu P. MARCINIAK: *Gdzie się podziały tamte dowcipy niezapomniane? Antyczne korzenie bizantyńskiego poczucia humoru*. „Symbolae Philologorum Posnaniensium Graecae et Latinae” 2012, Vol. 20/2, ss. 113–122.

² R.D. REINSCH: *Zum überlieferten Text des Timarion*. In: *Studien zur Geschichte und Kultur des Altertums*. N.F. 1, Bd. 4: *ΦΙΛΟΦΡΟΝΗΜΑ Festschrift für Martin Sicherl zum 75. Geburtstag*. Hrsg. D. HARLFINGER. Paderborn–München–Wien–Zürich 1990, s. 162.

skich tekstów nie było tak oczywiste), że przygotował jego wydanie wraz z łacińskim tłumaczeniem³. *Timarion* ukazał się w 1813 roku w *Notices et extraits de manuscrits* (Vol. 9, fasc. 2). Hase wydał go razem z dwoma innymi tekstami, z których jednym była bizantyńska satyra – *Podróż Mazarisa do Hadesu*, pochodząca z początku XV wieku. Od tego czasu utwory te będą bezustannie porównywane i zestawiane przede wszystkim ze względu na motyw *katabazy*, który w obu tekstach odgrywa istotną rolę. W 1860 obie satyry wydał Adolf Elissen⁴, a XX wiek przyniósł wydanie Macleoda, który umieścił *Timariona* w tomie czwartym (*Libri adulterini*) oksfordzkiego wydania dzieł Lukiana⁵.

Pierwsze, dziewiętnastowieczne, tłumaczenie satyry było przekładem na język łaciński. Niemieckie tłumaczenie towarzyszyło wydaniu Elissena (1860). Na następne przekłady trzeba było czekać prawie 100 lat, w 1953 roku ukazało się tłumaczenie na język rosyjski S. Poljakowej i I.W. Felenkowskiej. W 1974 roku włoski przekład wraz z komentarzem opublikował Roberto Romano (przekład został przedrukowany w antologii satyry bizantyńskiej pod redakcją tego samego uczonego w 1999 roku). W roku 1984 kanadyjski uczoney Barry Baldwin wydał przekład satyry z obszernymi objaśnieniami (w których często zresztą polemizował z wcześniejszym tekstem Romano). W 2001 roku opublikowany został nowogrecki przekład Petrosa Wlachakosa, a rok później tłumaczenie na serbski Slađany Milinković.

³ Dzieje wydań *Timariona* streszczają H.F. TOZER: *Byzantine Satire*. „The Journal of Hellenic Studies” 1881, Vol. 2, ss. 234–235, a także Roberto Romano w PSEUDO-LUCIANO: *Timarione. Testo critico, introduzione, traduzione, commentario e lessico*. Ed. R. ROMANO. Napoli 1974, ss. 39–41.

⁴ *Timarion's und Marazis' Fahrten in den Hades*. Nach Hase's und Boissonade's Recension und erster Ausgabe des Textes. In: *Analekten der mittel- und nuegrischischen Literatur*. Bd. 4. Hrsg. A. ELISSEN. Leipzig 1860. Fragment tekstu został opracowany i opatrzony komentarzem przez Nigela Wilsona, por. N. WILSON: *An Anthology of Byzantine Prose*. Berlin–New York 1971.

⁵ LUCIAN: *Opera*. T. 4. Ed. M.D. MACLEOD. Oxford 1987.

Więcej o książce

CENA 20 ZŁ
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-336-6